

Nagy Zita

Labirintus-látvány

Vonalak Vitéz Ferenc Angyalok a labirintusban – Irodalmi és művészeti tanulmányok, esszék¹ című kötetéhez

Az éles, biztos fegyverzetű művészet- és létismeretből megkongatott tisztahang könyvharang, a 2014-es datálású *Angyalkapuk és szövegjáratok*² megnyitott útjain tovarobogva, két esztendővel később újabb – minden tekintetbe – nagy formátumú műben összpontosulnak Vitéz Ferenc megannyi mindenre kiterjedő, kivételes meglátásai. Az ismét angyal habitusban tintára hangszerelt értéklelő és értékarsogó, találó tanulmányai, immáron *Angyalok a labirintusban* cím alá rendezve, kitapintható jelzőfény-gondolatokkal instruálnak végig lapjainak sistergő egymásutánjain. Jóleső bolyongás ez, az érzületek borzongása, villanásokkal előhívott élőképek diadala a lelkek lappangó fotónegatívján. Minderre azok az írások képesek, amelyekben megtalált otthonosságot, sajátjainkkal rokon koncepciókat sejthetünk. A könyvek, melyeknek nesze megszólít, témája talál. Halk „heurékákkal!” szeretem belakni ilyen arculatú olvasmányaimat; az oldalrácok leállósávjaira elhelyezett sűrű ceruzajegyekkel, és van, hogy már csak a vége felé eszmélek; egyre csak gyűlnek kriszkkraszkjaim; felkiáltójelekből – az elismerés és felismerés legfőbb kódja sajátos jelölőrendszeremben – már kész forgalmi torlódás van kialakulóban, és a sorok közt szüntelen grafitzsürke sápadt stráfok figyelmeztetnek, hogy ez itt bizony újra és újra olvasásra érdemes lesz. Ilyen könyvek-nél érezhetjük, felütve azt akár szótlan szobákban vagy utcák sivatag zsvajában, metrón kattogó közlekedésünk közben ugyanúgy, akár hivatali ügyintézésék várakozási végtelenjeiben, elmerülünk és biztosan tudjuk: „Itt most egyedül vagyok, védett helyen.”³

A „védett hely” kötet több mint 30 tanulmányát és esszéjét igazi verzátus irodalomtörténész triász ráamázza; a kötet szerkesztőiként Kődöböcz Gábor és Bertha Zoltán írt értő ajánlást és bevezetést, utószavaként pedig Szokolczay Lajos tolla tolmácsolja az előző kötetéről (*Angyalkapuk és szövegjáratok*) írt filozofikus fejtegetéseit.

A Vitéz Ferenc esszészövegek tartalomkarakterei egyazon igényességgel, kecses minőséggel, könnyedén hajolnak irodalmi, képzőművészeti és vizuális retorikai

¹ Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016.

² Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2014.

³ Alain Robbe-Grillet: *Útvesztő* (Európa Kiadó, Bp., 1969, ford.: Farkas Márta)

terrénúmkra. Költő-karakter szerzőjük acélos asszociatív érzékenységgel a részleteket egészben, az egészeket részekben is közrefogni képes, gondos precízséggel, olvasmányos és élvezetes, feleszméltető és rávezető leleménnyel, lírai morajjal summázza irdatlan ismeretanyagának esszenciáit. Mert baudelaire-i kifejezéssel szólva, „a művészek olyan emberek, akik felfokozottan érzik a correspondances-t”⁴, azaz a dolgok rejtett összefüggéseit. Egyszerre szakrális és profán univerzumokban, fent is és lent is lebegő, az állandó ébrenlét tágra tárt tekintetével, a vita contemplativa⁵ útjainak csekélyek járta hátcsigolyáin lépdel. A szenvedélyükben álmodást soha nem ismerők, felelősségérzetükben, értéktartó munkájukban elhivatott energiarezgések ők, az áldás és kötelesség kisszámú kiváltságosai, szellemi perpetuum mobilék.

Tanulmányaiban végtelen számú nézőpontból végtelen perspektívát pásztáz, a madártávlatokon szárnyaló mondanivalót hat külön álló, – de a szakavatottság azonos pillérjére támasztott – blokkba betonozza, ezeken belül változatos témáit még további alegységekre bontja. Interpretációjának nívója sehol nem kap léket, „bizonyos szint fölött, nem süllyed’ bizonyos szint alá”⁶ szellemében, végig affektálásmentes, őszinte hanggal, személyes attitűddel közvetít, bravúrosan párhuzamba helyezett forrásokkal és citálásokkal színesít.

Első felvezető, alapozó tárgykörében a vizuális retorikát mint kortünetet diagnosztizálja. A meglepően üde, friss és ropogós aktualitásában tetten ért fejezet az állandó ébren járás nyitott mikroszkópja, megkerülhetetlen és fontos a felszín alá világító, előre gondolkodó, aggódó, figyelemfelhívó magatartása. Történelmünk nyakigláb idősávján mi a posztmodern passzus paradoxonjaira kaptunk meghívót, amelyben egy ideje már a virtuális hálózatok szolgáltatják a zenét. Körbevesz minket egyfajta tantaloszi környezet, nem volt még világ ennyi káprázattal kecsgetető, de efemer éltű, valótlan valósággal teli. Mint egy színdarab, amelyben a díszlet mögé – sötétben kongó állványok álmain fém-merevvé keményedett kopár hajlíthatatlanság – senki vagy csak kevés néz. Az értelem értéke egyre inkább át lett váltva az élvezet – kényelmesebb, de alacsonyabb értékű – valutájára, a minőség a mennyiségre. Ebben a képektől és illúzióktól jóllakott, duzzadó „látványtársadalomban”⁷ az ingerküszöb gyomra megnőtt, az idő saját sebességében botlik el, a terek és határok egyszerre esnek szét és mosódnak egymás homálysűrűre nyirkosságaiba. Mondhatni a határ nélküli, a szervezetlen, a rendetlen szabadság ez, a József Attila-i kíváncsi; a szabadság szülte rend⁸ elérhetetlensége. Az

⁴ Herbert Read: *A modern szobrászat* (Corvina Kiadó, Bp., 1971)

⁵ lat.: *szemlélődő élet*

⁶ Esterházy Péter eredetileg: *„Egy bizonyos szint fölött, nem süllyedünk bizonyos szint alá.”*

⁷ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁸ *„Jöjj el, szabadság! Te szülsz nekem rendet...”* – József Attila: *Levegőt!*

összekócolt kozmosz olyan képként derenghet fel, amit még Picasso lírai sorai skicceltek: „...megáztatja a reggel szennyező illúzióit és a hazug allúzióit, elfüggönyözött színpalái közt dideregve dúdolja a dallamait, száz sarkpontú kiáltásait.”⁹

Ezt a felállványozott és kartonképekkel trükköző társadalmunkat mi hívta életre, egy kollektív, mérhető esemény – a népszerű vélekedés szerinti ’63-as Kennedy-gyilkosságtól a rendezettségben megrendült hit – vagy az egyéni életek csendes, láthatatlan tragédiáinak mozaikrésein át összekoccant egység? Egy bizonyos, már Dalí arra int, hogy „nem látunk mindent, amit nézünk”¹⁰, pedig ekkor a légkör fesztelen függönyét még az internet elődje, az ARPANET sem szötte át.

A világháló déli-bábjátékában, a közösségi média „fata morgana”-jában mindeütt jelen lehetünk, és közben egyre kevésbé vagyunk jelen, mindenki számít, de valójában senki nem számít, mindenről van információnk, de semmiről lényegi tudásunk, telítődünk, miközben kiüresedünk. A permanens – sokszor banálisabbnál banálisabb és szükségtelen – információáramlás és a képi túlterheltség, a dolgok készen látottsága és kapottsága elsorvasztja az alkotásra, a kreatív létrehozásra, a gondolkodásra való késztetést. A képkorszak komorságában tobzódó képek közt válhatunk leginkább vakká, kiemelkedni képtelen klisékké. Ebben a hamis „van”-ságban már félünk felismerni, hogy a dolgok bizonyos mértékű deficitje pedig új lehetőségeket; a hiányok forrongásából felcsapó teremtésgőzt és kreatív alkotói akaratot aktiválhatna. Ugyanis ami nincs, azt a lélek létrehozza, a mélységből emelt magasság ez, tarisznyájában nem csupán a túlélés terhét, de a felülemelkedés éteriségét is hordja.

A technikai fejlődéssel önmagában nincs gond, szükséges, sőt engem még lenyűgözni is képes hűvös, akcentusmentesen steril következetességével. Kontasztja abban áll, hogy a technológia csillagóráját nem követi, sőt attól alaposan elmarad – a természet adta törvények szerint – az ember biológiájának, a humán pszichének a fejlődése, köztük a nivellálódás nem lehetséges. Ezért problémás, meggondolatlan – vagy épp ellenkezőleg: alaposan átgondolt? – a hálózati adatforgalom tömegekre való korlátlan kiterjesztése, hogy univerzumának felhasználói önként válnak süket fogyasztóivá, leegyszerűsített élvezőivé, manipulált foglyaivá önmaguk zárt rendszerének. Az önkézzel megsebesített egzisztencia ez, az illékony jelenlét látható láthatatlansága. Kialakulóban a perszonalitás fantom-ego imázsa. „Az új kor új embere nem olvas. Nem lát. Néz. Az a beidegzése, hogy az ember életében a legfontosabb dolog a kukkolás és az önmutogatás – nyugtázza tényszerűen Vavyan Fable író.

⁹ Pablo Picasso: *A telibe viszonzott vágyakozás* (Helikon Kiadó, Bp, 1988, ford.: Tamkó Sirató Károly, Tellér Gyula)

¹⁰ Salvador Dalí: *Elrejtett arcok* (Szukits Kiadó, Szeged, 2002, ford.: Szántai Zsolt)

De az biztos, André Breton szenvedélyes szavai a szellemi, alkotó szabadság, az egyéniség védelmében olyan időszerűek, mint még soha: „Már csak a *szabadság* szó gyújt lángra engem. Fel kell ismernünk, hogy a sok öröklött rossz között jót is kaptunk, mégpedig a szellem legnagyobb szabadságát! Ne éljünk vele vissza! A képzelőtehetségnek mindennemű leigázása, még ha arra vezetne is, amit nagyjában boldogságnak neveznek, nem egyéb, mint kitérés minden legmélyebb igazság elől, amit saját énkben megtalálhatunk.”¹¹

A kameralencsék kifőzte élet-ételek fő komponense az „élni annyi, mint lefényképezve lenni”¹² mantrájának elsajátítása. A végeredményt végül nagy kanállal, szelekció és felmerült kétségek nélkül illik habzsolni. Személy szerint az „örökítsük meg kényszerét” mindig szkeptikusan fogadtam, úgy érzem, a fotó épp a pillanat pillanatnyi jellegét, az elmúlást hivatott meghazudtolni, épp azt ragadja el, amit megőriznénk, kiragad a dimenziókból, és egy másikba gyömöszöli az élettelen „életképünk”, a térbeli kiterjedést síkká hengerezi.

A schopenhaueri „világ mint képzet”¹³ felfogás íródott át a későbbiekben a „világ-mint-szöveg”¹⁴ jelenségévé, majd erre sűrű ecsetvonásokkal került „világ-mint-kép”¹⁵ új rétege.

Érdekes kérdés a könyvben, hogy a fényes, formás, színes, könnyen kapható látvánnyal szemben mennyi provinciája van még a szövegvilág értelmet, türelmet igénylő, nehezebb befogadhatóságának. Fáradtságosan kifejlesztett kommunikációnk előre vagy visszafelé halad-e a képek tértérnyerése által? Amennyire tűnnek újszerűnek is a közösségi oldalak népszerű, csupán emojik-ból¹⁶ álló üzenetei, számomra inkább idézik az őskori barlangfalak rajzokkal „elregélt” közléseit. „A kép utánoz, de a nyelv absztrahál”¹⁷ – írja a kötet, és valóban, sokaknak már nincs kedve? türelme? képessége? ideje? elvonatkoztatni. „Mindenki bele van bonyolódva az általános valóságba, még sincs nyelve a saját valóságához. Cselekszik, de nem ismeri fel, mi cselekszik benne. Beszél, de ő maga hallgat magában.”¹⁸

Azonban a könyv vizsgálja a szöveg és a kép értékes diskurzusát is, szemléltetve azt erős vizualitással felidézett balladaillusztrációkkal, a Váci testvérek (a festő és grafikus András és a költő Mihály) művészetének párhuzamba helyezésével. Ugyanígy színvonalas fejtegetés az *Urbánus poémák* címet viselő,

¹¹ Herbert Read: *A modern festészet* (Corvina Kiadó, Bp., 1965., ford.: Gottschlig Ferenc)

¹² Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 33. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

¹³ Arthur Schopenhauer fő műve: *A világ mint akarat és képzet* (Osiris Kiadó, Bp., 2002., ford.: Tandori Dezső, Tandori Ágnes)

¹⁴ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 21. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

¹⁵ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 21. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

¹⁶ piktogrammá egyszerűsített rajzok, hangulatjelek

¹⁷ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 26. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

¹⁸ Rüdiger Safranski: *Nietzsche – Szellemi életrajz* (Európa Kiadó, Bp., 2002., ford.: Györffy Miklós)

versképregényeket bemutató írás, amelyek Rónai-Balázs Zoltán költő és Jakatics-Szabó Veronika képzőművész leleményes tehetségéről, és a kép-szöveg, szöveg-kép művészileg feldolgozott baráti természetéről tesznek elegáns tanúságot.

A jogosan érzett modern kori kaotikusságból invenciózus egyenességgel vezetnek az esszéfolysók a címben is megjelenő labirintusmotívumig. Ez a daidaloszi vívmány, mitológiákat is megjárt, máig eternális jelenlétre jogosult toposza, szakrális és világi megnyilvánulásában is. A Vitéz Ferenc-kontextusban szintén olyan többletjelentésekben mártózik meg, mint külső-belső valós és virtuális életünk metaforája, gondolkodásunk modellje, a végtelenség jelképe, beavatástörténeti „helyszín”, önsors és létkeresés, létrálelés, a kiindulópontozó örök visszatérés gondolata. Ezeket érintve, az útvesztők szövevényein elidőzve felidéződnek a tanulmányok közt kortárs kiállítások labirintus-láncrea fűzött szemei. Soraikban megannyi műfajjal szalutálnak a labirintustéma előtt, és fő karakterjegyeinek más-más aspektusát hangsúlyozzák. Regél a betűtár, olvashatunk többek között a fonál miatt „önmagában is szimbólumképes”¹⁹ textilművészetről (*Erek*),²⁰ gobelin-képről (*Labirintus*),²¹ grafikáról (*Születés*),²² mészkszoborról (*Az élet kezdete*),²³ olajfestményről (*Út a labirintushoz*),²⁴ rézkarcról (*Merre?*),²⁵ bronz szoborkompozícióról (*Platón barlangja – az önmagába visszatérő labirintus*),²⁶ linómetszetről (*A piramis labirintusa*),²⁷ tusrajzról (*Útjaink*),²⁸ fotómontázsról (*Emlékek – a néhez élet nem könnyű*),²⁹ akrilképről (*Sohase jutunk át*)³⁰, tűzzománcról (*Hit labirintusa*),³¹ kollázsról (*Élet-töredékek 2.*),³² reklámgrafikáról (*A Biblia kódja*),³³ és objektről (*Betűk útvesztőjében*).³⁴

A képzőművészek sorát gyarapítva lendül Aknay János ecsetjéből jellegzetes angyalfestészete, víziójában az „...angyal mint reménység, kiút a labirintusból”³⁵

¹⁹ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 111. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

²⁰ Bitó Katalin, 111. old.

²¹ Bakos Erzsébet, 111. old.

²² Kovács Ferenc, 111. old.

²³ Borza Teréz, 111. old.

²⁴ Zöld Anikó, 112. old.

²⁵ Mészáros Marianna 112. old.

²⁶ Restyánszky Attila, 113. old.

²⁷ Kőhegyi Gyula, 114. old.

²⁸ Szepessy Béla, 114. old.

²⁹ Máthé András 114. old.

³⁰ Lengyel Zsüliett 115. old.

³¹ R. Török Mária 115. old.

³² Székelyi Kati 116. old.

³³ Kudász Ferenc 135. old.

³⁴ Somogyi Ferenc, 135. old.

³⁵ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 142. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

sziluettje. A művész két igen friss – 2015-ös – alkotása kelt a könyvborítók védelmére is, előlapján az Őrangyal szubsztraktív fő színeiből felcsendült, geometrikus, határozott kontúrával.

A tanulmányok közt Aknay angyalalakjai mellett Holló László allegorikus expresszionista képköltészete telepszik lantjára, és muzsikál méltóságot meggyötört sorsok létkarimájára, a felvállalt végzet ez mind művészi és magánéleti szférákban, rendíthetetlen múzsájával, Maksa Olgával.

Nem hiányozhatnak a sorukból Bertha Zoltán szerető „sorsféléseiből”³⁶, felelős magyarságtudatából megfűjt lírai geometrizmusának a hagyomány és modernség szép szintézisében járó formái és színei. A meg nem tagadott realizmus, de az örök hit vezette vonalak ezek, képi rímei Berzsenyi „a képző szellem az ember isteni tulajdona”³⁷ álláspontjának.

Nietzsche írja, hogy „a művészetben minden változásnak a sötét éjszakában kell végbemennie”³⁸ és Tormay Cécile szerint is; „az emberek között csak a kiválasztottak látják a szépséget. De ők sem a szemükön át... a sebeik nyílásán át látják.”³⁹ Hogy a melankólia – ez a köznyelvben rossz hírnevű érzelem – mégis pozitív, az alkotásra inspiráló sugó lehet a hallani képes nesztelen szemlélődők lelkében, mi sem bizonyítja jobban, mint Józsa Judit tárlata. A műfaji sokféleségek palettáján szabad bátorsággal sikló, azokkal kíváncsian kísérletező művész útvonalait ceruza, pasztell, szén, tus ugyanúgy szegélyezik, mint az olaj, a linómetszet, de még a selyemfestés és a mandala tágas tárházai is. Figurális-geometrikus szürrealista modorában Giorgio de Chirico és Dalí pulzusa lüktet újult, boldog erővel. De Chirico szavaival az ő művészetük alappillére pedig: „Hogy egy műalkotás valóban jó legyen, teljességgel meg kell haladnia az emberi határokat, távol kell állnia tőle a bon sens-nak és a logikának. Ily módon a mű az álmhoz és a gyermek gondolkodásmódjához kerül közel.”⁴⁰

A Vitéz Ferenc esszéknek amellet, hogy mérhetetlen tudást és ismeretet közlő, pontos tanulmányok, ritmusaik és színeik vannak, amelyekből kibújik a költő, a művész, „szeme önkéntelenül befogad, megemészt minden apró formamorzsát, amely útjába akad”⁴¹ és hivatásában finomra hangolt radarjain nem létezik számára terra incognita.⁴² Valószínűleg ezért is nyerhetünk a kötetben helyet kapó alkotókról és munkásságukról személyes és közeli képet, nem csupán belepillant,

³⁶ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban*. 208. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

³⁷ Berzsenyi Dániel válogatott munkái: *Költemények, Poétai harmonistica*, Franklin, Bp., 1942.

³⁸ Rüdiger Safranski: *Nietzsche – Szellemi életrajz* (Európa Kiadó, Bp., 2002., ford.: Győrffy Miklós)

³⁹ Tormay Cécile: *A régi ház* (Lazi Könyvkiadó, Szeged, 2012)

⁴⁰ Werner Hofmann: *A modern művészet alapjai* (Corvina Kiadó, Bp., 1974)

⁴¹ Herbert Read: *A modern szobrászat* (Corvina Kiadó, Bp., 1971)

⁴² lat.: *ismeretlen terület, föld*

hanem egyenesen behelyezkedik a sorsokba. Mert rá is igazak Nagy Zoltán könyvben található sorai, miszerint; „a napvilág nemcsak azokról a dolgokról tesz tanúságot, melyeket megvilágít, hanem tanúságot tesz a napról is, mely a sugarakat küldi.”⁴³ Azonos frekvenciákon rezeg tanulmányainak hőseivel, így értő élménnyel ír a képzőművészek mellett a szöveg virtuózairól is.” A megidézett arcok tónusvonalai ugyan eltérnek, differens bázisjellemmel és attitűddel bírnak, de művészetükben mind ekvivalensen kimagaslók. Az esszéerdőkben szignifikáns szerep jut többek között Móricz éles szemű szociográfiáinak, Tamási Trianon utáni felfokozott felelősségérzetű publicisztikájának, Kiss Tamás költői és irodalomtörténeti „papi-emberségének”⁴⁴ és ebben gyökerező etikusságának, Benedek Elek újságírói munkásságának.

„Nincs is igazi boldogság, magány nélkül”⁴⁵ – írja Csehov az *Ígéretes tehetség* címet viselő elbeszélésében, és az epikuroszói filozófia ígért nyugalomát kereső, de a *Himnusz* páratlan retorikájában mégis feloldódni képes Kölcsey az alkata miatt visszahúzó, igen érzékeny és a magányosságot önként vállaló, de példás szónokként és karcos hangú kritikusként elevenedik meg Vitéz Ferenc sorai közt. Az alkotói életrajz és a kortörténet tekintetében a fő műről, a *Himnusz*ról is komplex, egyedi perspektívájú és eleven bemutatású, „újrólvasásban”⁴⁶ részesülhetünk.

Szintügy újrólolvashatjuk az életét és művészetét egymástól elválasztani nem akaró és mindkettő pázsitján ugyanolyan intenzitással hempergő Ady Endrét. Életének pillanatképe a városmajori kúrájának idejéről villan fel egy „ismeretlen levél”⁴⁷ apropóján.

A „...szeleknek nekivágva bátran” – írja Serfőző Simon – perzsel tovább a lapon Ladányi lángköltészete. Az egzaltált örökkölyök – Freud szerint a költészet a gyermekkori játék felnőttkori folytatása –, lázadó, kóbor-költő, ébren is álomposzolyától nedvesen a mrožeki meglátás: „ugyanannyit álmodunk, amennyit ébren vagyunk, nem kell fanatikusan hinni sem az egyikben, sem a másikban”⁴⁸ érzéki közvetítője és a sejtek legmélyéről érzett vizualitás megrajzolója.

Krúdy az életből kiűzött regényességet kutatja szüntelen, még íróportréiban is, amelyek így kalandos színeikkel emelkednek ki a műfajból. Önmagát végül egyfajta Münchhausen báróként álmainál fogva rántja ki a realitás mocsarából, elmosza valós és vízió határait, képzelgéseiben és beteljesületlen álmaiban lel új otthonra,

⁴³ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 353. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁴⁴ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 296. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁴⁵ Anton Pavlovics Csehov: *Válogatott elbeszélések* (Kossuth Kiadó, 2006)

⁴⁶ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban: Újrólvasások* fejezet (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁴⁷ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 278. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁴⁸ Slawomir Mrožek: *Levélkék* (Európa Kiadó, Bp., 1988, ford.: Murányi Beatrix, Gimes Romána)

mivelhogy – állítja Dalí – „az ember végtére is a vágyait szereti, nem azt, amire vágyik.”⁴⁹

Találékony szerkesztői bravúr a finálé, hiszen egy képzőművészeti és irodalmi tablót nem is lehetne elegánsabban zárni, mint a csendes, a mindenkori impresziókban a makulátlan szépséget szemlélő, az elmúlást kifinomult lágysággal zenélő költővel, Tóth Árpáddal. Aki kritikusi munkájában is csupán gyengédséggel bíralt, és örömmel, derűvel dicsért. Életének nem voltak mesterséges látványeseményei, annál inkább „finom és mély lelki kalandjai”⁵⁰, belső történései. Az ő harmóniakereső, a tünékenység melankóliájából felsóhajtott humánhangú, játékos ábrándjain érzékelhetjük igazán, hogy „a szomorúság megőrzi a boldog embert.”⁵¹

A kötet darabjai bár tanulmányként vannak megnevezve, megragadó olvasmányosságuk akár rövidtörténet-jelleget is kölcsönözhet nekik; magukba foglalva érdekes tényközléseket, konkrét korrajzokat, izgalmas egyéni és kollektív életutakat, örök érvényű kérdések filozófiáit. Egy levegővétellel elregélt, létmozaikokból összeállt művészet ez, a tetten ért talentum megnyilvánulása, angyalok a labirintusban.

⁴⁹ Salvador Dalí: *Elrejtett arcok* (Szukits Kiadó, Szeged, 2002., ford.: Szántai Zsolt)

⁵⁰ Vitéz Ferenc: *Angyalok a labirintusban* 356. old. (Felsőmagyarországi Kiadó, Miskolc, 2016)

⁵¹ Friedrich Nietzsche: *A hatalom akarása* (Cartaphilus Kiadó, Bp. 2002., ford.: Romhányi Török Gábor)